

CALX uiua hoc modo fit. Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerint. Dein ubi in aquam frigidam demersæ fuerint, in fictile nouum conijcito, & exactè pannis operiens, noctem unam conuiescere finito: mane eam extrahens, ubi perfectò omni opere elaborata fuerit calx, recondito. Fit & è litoralibus calculis igne crematis, necnò è uili, & sulfaneo marmore, quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens: quibusdam alijs immista, ut adipi, oleo, concoquendi uim assumit, molliit, & dissipat: ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec asperfa aquis.

Calcis consideratio.

Calcis uires ex Galeno.

Nomina.

CALX, cuius passim usus ad ædificiorum muros struendos, nota omnibus est. Præter hanc fit etiam priuatim ad uaria medicamenta è purpurarum, buccinorum, cochlearum, ostræorum, ouorumq; testis. Non desunt tamè, qui etiam eam, quæ fit ex calcario lapide, unguentis, & emplastris admisceant, eam primum demergentes in aquam, usquedum prorsus distillat, ac subinde lauantes diebus pluribus, affusa sæpius recenti aqua pluuiali, uel fontana. Valet enim sic elota ad contumacia ulcera, quòd absq; morsu ualenter siccat. Ob id itaq; unguentis expetitur, quibus utuntur ad pudendorum ulcera, eaq; præsertim, quæ uenerea lue contrahuntur. Quinetiam prodest ad ambusta, & alia, quæ non facillè curationem admittunt. Sunt etiam qui extinctam prius calcem, lauent deinde diutius rosarum stillatitia aqua, ita ualentius effici medicamentum existimantes. Calcis uires descripsit Galenus lib. 1. x. simplicium medicamentorum, his uerbis. Calx, uiua quidem, quæ ἄσβεσος Græcè dicitur, uehementer urit, adeò ut crustam efficiat: extincta uerò protinus etiam crustam molitur & ipsa: at post diem unum, aut alterum minus urit, minusq; inducere crustam potest. At uerò temporis progressu prorsum nec crustam quidem gignit tamen si etiànum calfaciat, carnemq; liquet. Porro si lauatur in aqua, suam mordacitatem exiit, efficitq; nuncupatam ἰοσίον, hoc est lixiuum: at ipsa absque morsu resicat. Ac si bis, terq; aut amplius abluta fuerit, planè mordacitatis expers conluitur, ac strenuè absque mordacitate exicat. Calx uiua Latinis dicta, ἄσβεσος Græcis appellatur: Arabibus, Horach, Nura, seu Nure: Italis, Calcina uiua: Germanis, Vngeleschter, & Kalk: Hispanis, Cal.

GYPSVM uim habet adstringendi, obstruendi: sanguinis eruptiones, sudores quæ cohibet. fed potum, strangulationis modo iugulat.

Cypri historia.

Gypsi uires ex Galeno.

Nomina.

GYPSVM quid sit, nemo est qui nesciat. Abundat gypso uniuersa ferè Hetruria, ibique commodè frequenterq; expetitur cæmentarijs ad ædiu fabricas. Fit gypsum è quodam candido lapide, in laminas facillè scissili: qui tamē non longa ignium ui torretur, & excoquitur. Quandoquidem in calenti furno coniectus, quatuor, aut ad summum quinque horarum spatio peruritur. Tunditur deinde in puluerem, & incerniculis excutitur. Præstantissimum est recens: nam diu asseruatum, aquæ immistum ægrè lapidescit, ac coit. Fit etiam Gypsum è speculari lapide, qui Græcis στελλινός dicitur. Item ex alio quodam lapide nicei candoris, è quo in Hetruria torno patinæ, & alia uasorum genera conficiuntur. Hunc alabastru appellat, sed perperam. Gypso uires reddidit Galenus lib. 1. x. simplicium medicamentorum, ita differens. Gypsum & ipsum ad communem omnium terrenorum, lapidosorumq; corporum facultatem, qua desiccare dicta sunt, insuper hoc adiunctum habet, quòd est facultatis emplasticæ. Vnitur enim ipsum ad sese, & cogitur, lapidescitq; maceratum. Quamobrem siccis medicamentis, quæ ad sanguinis eruptionem accommodantur, commiscetur. Nam ipsum per sese lapidosum fit, & durum coactum, ac congelatum. proinde rigare, diluereq; illud excogitauit, tenui alboq; oui liquore, quòd ad ophthalmias utile est, admisto quòd in farina triticea est puluilli tenuissimi, qui in parietibus molendinorum residet. Excipere uerò, quòd sic subactum est tenellis leporis pilis, aut qui perinde sunt molles, expedit. Gypsum combustum non æquè emplasticam uim habet: cæterum tenuiorum est partium, & ualentius desiccatur. Quin & repercussorium est, maxime si maceretur oxycrato. Γύψος ita Græcis, ut Gypsum pariter Latinis appellatur: Arabibus, Gepsim, seu Giepsin: Italis, Gesso: Germanis, Gyps: Hispanis, Yeso, & Alges.

SARMENTORVM cinis vrendi uim habet: cum axungia autem, uel oleo illitus, fractis neruis, articularum collisionibus, & neruorum nodis prodest: cum nitro, & aceto excrescentias carnis in seroto reprimit. Serpentium, canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. crustas obducen- tibus medicamentis admiscetur. Fit ex eo lixiuum contra præcipitationes, & fungorum uenena, cū aceto, sale, & melle.

CINIS omnis quid sit notius est, quam ut pluribus explicari debeat. Quare ad eius vires properemus: de quibus in uniuersum differens Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Cinis combustorum lignorum reliquie sic nuncupantur, compositae ex contrarijs tum qualitibus, tum substantijs. Habet enim in se partim terrenum, partim uelut fuliginosum, quod Graece dicitur ethalodes, siue lygniodes, siue quomodocumque quis appellare uolet: atque haec sane partes sunt tenues, & quae maceratis aqua cineribus, & percolatis, una assortantur, atque abeunt. Quod uero reliquum est, terrenum est, infirmum, & morsu carens, calida facultate in lixiuum deposita. Sed non omnis cinis eadem temperatura praeditus est, sed pro combustae materiae diuersitate uariatur. At nescio quo pacto Dioscorides omnes cineres adstringendi habere uim prodiderit, cum ficulneus eiusmodi omnis qualitatis sit expers, utpote cum & ipsa arbor nulla sui parte acerbam qualitatem praeferat, ceu quercus, ilex, arbutus, fagus, lentiscus, hederæ, & hoc genus alia: uerum plena succo ualido tota sit coq; acri & calido. Ergo ex acerbis utique lignis factus cinis, non parum adstringit: meminiq; me quandoque, cum aliud ad manum non esset medicamen, per hunc sanguinis suppressisse eruptionem. Verum nullus unquam ad tale uti ficulneo audeat. Siquidem hic acrimoniae multum, adurentisq; facultatis obtinet, mistæ absterfioni: & utroq; differt ab eo, qui ex quercinis lignis conficitur, tum quod in eo fuliginosum multo est acrius, tum quod in illis terrenum quodammodo subadstringens est, in hoc abstergens, uelut in cinere tithimalorum. Est & calx cineris quaedam species, ceterum tenuioris essentiae, quam qui ex lignis fit: nimirum quanto lapides exactius torreri, ut cinis fiant, postulant: non tamen multum reliquum in se habet, uelut naturae igneae, quod uocant ἐπιπυρρῆμα. Proinde elota medicamen est citra morsum desiccans, magisq; si bis terue lauetur. Ceterum si marina aqua abluta sit, admodum digerit. Dicitur porro de ea, ubi de metallicis sermo habebitur. Τέφρα Graecè dicta, Cinis Latine uocatur: Arabicè, Chamad, siue Ramed: Italicè, Cenere: Germanicè, Aescben: Hispanicè, Ceniza: Gallicè, Cendre.

Cineris omnis vires ex Galeno.

Nomina.

Ἀλκυονίου. ALCYONIVM.

CAP. XCIIII.

ALCYONII quinque esse genera compertum est. Vnum enim spissum, acerbi faporis, spongiosa facie, item terti odoris, ponderosum, & piscem olens, quod plurimum in litoribus inuenitur. Alterum pinnulae oculorum, aut spongiae simile, fistulosum, & leue, odorem algæ referens. Tertium vermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Milesium quidam uocant. Quartum fuccidis velleribus non dissimile, multis inanitatibus hians, leue. Quintum figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodammodo pumicosum, foris laeue, acre, quod plurimum in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine halos achnen uocant. Duo priora in foeminarum smegmata assumuntur, contra lentigines, lichenas, lepras, vitiligines, nigritias, & maculas in facie, reliquoque corpore. Tertium ijs, qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est: item renibus affectis, aquae inter cutem, lieni. Vltimum autem, & ex uino illitum, alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est. in alia smegmata, psilothraque assumitur, cum sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare velit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cum figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usum recondat. Lauatur ut cadmia.

ALCYONIVM (ut Plinius est auctor lib. XXXII. cap. VIII.) fit in mari ex nidis, ut aliqui existimant, alcyonium, & caicum: alij ex fordibus spumarum crassescens: alij e limo, uel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera. Cinereum, spissum, odoris asperi. Alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartum pumicosius, spongiae putri simile, penè purpureum: quod optimum, hoc & Milesium uocatur. Quo autem candidius, hoc minus probabile est. haec Plinius. Qui tamen quintum fungi figura, cuius meminere Dioscorides, & Galenus, silentio praeterijt. Sunt praeterea, qui Alcyonium ita appellari tradant, non quod ex alcyonium nidis fiat, ut Plinius scribit, sed quod alcyones super illud marinis undis simul congestum nidificent. Quorum sententiam magis probandam censemus. Alcyonium officinae Spumam maris uocant: quod sic idem uocent Arabes, Dioscoridè secuti. quippe qui scripserit quintum Alcyonij genus in Besbico halos achnen, hoc est, maris spumam uocari. Ceterum rufum Alcyonium corallij instar, coaceruatis in globum ueluti uermiculis, lapidosaq; materie, Venetijs primum uidimus. Quartum uero reperimus copiosum in Tergestino litore uelleribus simillimum, album, ac leuissimum. Piscatores hoc cochlearum marinarum, quae aculeis rigent, & uulgo appellantur Garuse, nidum esse affirmant. Primum, & ultimum genus pluribus in seplasijs inuenitur. Porro in hoc capite in uulgatis Dioscoridis exemplaribus nonnulla (ut plane suspicor) uerba desiderantur, cum de uiribus quarti alcyonij nihil in ijs scriptum legatur. Augget suspicionem Oribasius, cuius lectio hoc loco habet. τὸ δὲ τέταρτον, καὶ ὑψίστον, hoc est. Quartum, & postremum &c. Idem confirmat Serapio, qui ex Dioscoride transcribens utriusque speciei meminit. De Alcyonijs diseruit Galenus lib. XI. simplicium medicamentorum, his uerbis. Alcyonia omnia detergant, ac digerunt, qualitatem habentia acrem, & calidam facultatem: uerum aliud alio non parum plus minusq; & in his ipsis, quae diximus, secundum partium essentiae totius tenuitatem. Est autem eorum unum densum, & graue, odoris prauis: olet enim pisces putres, spongiae in specie simile. Secundum uero aliud figura longiore, leue, & rarum: odorem habens similem phycijs. Aliud tertium uermi simile est specie, colore purpureo, consistentia molli: uocant id Milesium. Post quae quartum secundo quidem iam posito similiter & leue, & rarum, uerum lanis succidis simile. Denique & quintum extrema superficie laui, ceterum interna substantia asperum, nullius odoris, gustu tamen apparens acre: & sane omnium

Alcyonij historia, & consideratio.

Locus Dioscoridis suspectus.

Alcyonij uires ex Gal.

Alcyonij uires ex Gal.

omnium alcyoniorum est calidissimum, adeo ut & pilos urere possit. Itaq; cum duo prima lichenas, alphas, psoras, leprasq; adiuent, preterea cutem splendidiorum competentia uirium efficiant, idem prestare non potest hoc ultimo loco positum. Nec enim perinde ut illa, cutem duntaxat summam extergit, sed etiam excoriat, usque in profundum cutis penetrans, ut etiam ulcera moliat. Porro quod tertio ordine recensuimus, omnium est tenuissimum. Itaque istum alopecias curat illitum cum uino, colore quidem fuluo, tenui tamen essentia. Quartum autem eiusdem cum hoc speciei uires obtinet, uerum haud parum imbecilliores. Quod Graeci ἀλκυονίον, Latini quoq; Alcyonium dicunt: Arabes, Zebothalbahar, seu Zebd albhar: Itali, Alcionio.

Nomina.

Α'δ'ἀρκης. ADARCES.

CAP. XCIV.

FIT in Cappadocia, quod adarces appellatur. Est autem tanquam concreta falsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, & harundinibus, ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Alij similis, & omni forma molli alcyonio, & aliquantum cauo proxima, ut uideri possit lacustre alcyonium. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, similia, accommodatur. Et in summa uis ei acris. Humorem euocat, qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest.

Adarces con-
sideratio.

LEGITIMAM Adarces, quae Dioscoridis, & Plinij placitis respondeat, haecenus non uidimus, etsi in Italia nasci tradidit Plinius lib. XVI. cap. XXXVI. Quam postea lib. XXXII. cap. XII. uocauit calamochnum, sic inquiens. Inter aquatilia dici debet & calamochnus, Latine adarca appellata. Nascitur circa arundines tenues, & spuma aquae dulcis, ac marinae, ubi se miscet. Vim habet causticam, ideo acopis additur contra perfrictionum uitia. haecenus Plinius. Porro uero eos hallucinari crediderim, qui sibi persuadent id esse Adarces, quod uulgo Italis dicitur Palla marina. Siquidem haec in mari tantum nascitur, non in paludibus aquae dulcis: & ibi non arundinibus, neq; herbis inherens uisitur, sed in sicco reperitur litore, undis simul cum alga proiecta, pile omnino similis, quae in laetentium haedorum uentriculis, ex exustis unâ cum lacte pilis, plerunque reperitur. Adde quod haec, quantum gustauerim, nec acris, nec caustica (ut Plinius inquit) deprehendatur: neque etiam, quod sciam, in paludibus inueniatur. Huius tamen meminit Galenus libro primo de compositione medicamentorum secundum locos, referens quae Crito ad conseruandos, augendos, itemq; a defluuiis praeseruandos capillos scripsit. Vbi cum interpres Cornarius uir alioqui doctissimus, ignorasset quid Critoni & Galeno intelligeretur per σφῆραι δαλασίων, forte suspicatus, lo-

Cornarij lap-
sus.

cum hunc in Galeno esse deprauatum, spongiâ marinam perperam interpretatus est: quandoquidem lectio illa uera est, & uertendum erat pilam marinam. Id quod etiam Fuchsius doctissime adnotauit in suis de compositione medicamentorum libris. Marinam pilam addit Nicolaus Myrepsicus in quodam unguento ad lumbricos, ubi sic habet. Pile

Adarces uires
ex Galeno.

marinae, quae reperitur in mari rotunda, ut lana congesta. Ceterum Adarces uires retulit Galenus lib. XI. de simplici-
cium medicamentorum facultatibus, ita scribens. Adarcion aliqui masculino genere adarcon, alij foeminino adarces dicunt, essentia quidem sua uelut spuma est aquae salis concreta, circa arundines, & farragines concretescens. Acerimâ hoc est, simulq; calidissimum medicamentum. proinde & per se inuile est, uerum commiscetur ijs, quae uim eius retundunt, itaq; fit admodum utile in ijs affectibus, qui exalseri postulant. idq; foris impositum, nam intro in corpore ipsum sumere est impossibile, nimirum ob uirium uehementiam. haec Galenus. Ex quibus liquido apparet, Adarcesium a marina sphaera plurimum facie, & uiribus differre. Id Graecis ἀδ'ἀρκης & ἀδ'ἀρκιον uocatur, quod Latinis item Adarces: Arabibus, Adarchi, Atharachi, seu Adaraca: Italis, Adarce.

Nomina.

σφῆραι. SPONGIAE.

CAP. XCVI.

ESPONGIIS alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarum duriores tragos nominarunt. Foeminas autem, quae contrarias dotes habent. Vruntur eae, ut alcyonium. Recentes sine pinguitudine vulnerariae sunt, & tumores reprimunt. recentia vulnera ex aqua poscaue conglutinant: veteres sinus ex decocto melle iungunt. Vetustae autem inutiles. Aridae ligatae lino, si penicilli modo adigantur, oclusa ulcera, callosque laxant. Siccæ recentes, & uacuae, fenilia ulcera, & que fluxione laborant, aut cuniculatim exedunt, imposito siccant. sanguinis profluuium sistunt. Crematarum cinis ex aceto, aridae lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere opus est. Utilius in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candida cura fiunt, è mollissimis recentes per aestus tinctae salis spuma, quae petris cohæret: insolantur inuersae, hoc est, parte caua sursum spectante, & qua abscisse fuerunt, deorsum. Si uero aestiua serenitate ad lunam sternantur, perfusae salis spuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

Spongiarum hi-
storia ex Ari-
stotele.

SPONGIARVM genus (inquit Aristoteles lib. V. cap. XVI. de historia animalium) triplex statuitur: nam aliae rarae, aliae spissae, aliae quas nominant achilleas. Tenuissimum genus id tertium est, & spississimum, & ualidissimum, quod galeis ocreisq; inseritur, eoq; minus ciere strepitum posse notatum est. genus hoc inuentum perquam rarum est. Quae autem in genere illo spisso praedurae sunt, atque asperae, nomine hirci nuncupantur. Quae quidem omnes aut ad saxa nascuntur, aut iuxta litus, lutoq; aluntur. Cuius rei argumentum est, quod capte limo refertae omnes cernuntur. quod certe indicat ceteris quoque adherentibus cibum per ipsum adnexum hauriri. Imbecilliores propterea

propterea sunt spiffæ, quàm raræ: quia minus albo radicis hæfu innituntur. Sensum etiam spongijs esse aiunt: argu-
 mento quòd ad euulsoris accessum contrahuntur, ita ut euelli difficile sit. quod idem etiam faciunt, quoties flatus,
 tempestasq; urget, ne sua de sede pellantur. Sed sunt, qui de hoc dubitent, ut qui Toronã incolunt. Narrant tamen
 procul dubio bestiolas quasdam uelut tineas, lumbricosue, & eiusmodi alias consistere intra spongas, atq; ali: quas
 & euulsis spongijs, pisciculi saxatiles deuorent, qui uel radices absumunt totas, quæ inherentes saxis remanserint.
 Si euenerit fortè, ut spongia abrumptur, residuo item renascitur, et completur. Magnitudine amplissima soluta illa,
 & raræ spongiæ, augentur plurimæ, quæ circa Lyciam sunt. Sed mollissimæ quæ spiffæ: nam achilleæ torosiores ijs
 constant. Omnino quæ altis, tranquillisq; insunt gurgitibus, mollissimæ sunt: flatus enim, ac tempestates spongas
 quoque, ut cætera altilia reddunt duriores, & incrementum impediunt. Quamobrem spongiæ Hellepontis spiffæ, ac
 20 duræ sunt, & omnino quas mare ultra Maleam promontorium, citraq; refert. Differunt inter se mollitie, duritieq;.
 nec calorem immodicum spongiæ patiuntur: sit enim eo, ut more pullulantium putrescant. Quocirca optima iuxta
 oras comperiuntur spongiæ, si gurgite alto demersæ sunt: commodè enim temperantur propter altitudinem gurgitis.
 Color illotis, niuisq; nigricans est. Adherent nec parte, nec toto: intersunt enim fistulæ quædam inanes, sed pluribus
 passim particulis hæsitant, & quasi membrana extensa subesse radicibus earum uidetur. Supernè autem cæteri meas-
 tus concreti propemodum latent: at uerò quaterni, aut quini patent, per quos pasci existimantur. Hactenus de spon-
 gijs Aristoteles. Cui quidem Plinius suam de spongijs historiam acceptam referre potest, quam libro IX. cap. LXXV.
 scriptis tradidit. Spongiarum uires memorie prodidit Galenus lib. XI. simplicium medicament. his uerbis. Spongia
 uista acris est, & digerentis potentie. Vtebatur ea præceptorum meorum quidam ad sanguinis eruptiones, quæ ma-
 20 nuali opera indigent: In quem usum semper eam paratam habebat siccam, & exarsactam: cum uerò res posceret,
 bitumine in primis imbuebat, sin eo careret, pice. Porro admouebat eam partibus sanguine profluentibus etiãnum
 ardentem, ut & crusta parti induceretur, & ipsum spongiæ uisæ corpus, ceu operculum quoddam acciperet. Cæ-
 terum spongia ipsa noua per se, non sicut lana, aut linamentum (quod $\mu\omicron\tau\omicron\nu\tau\iota\lambda\tau\omicron\nu$, id est, carpinatum uocant)
 materia duntaxat est, quæ humores infundendos excipiat, sed etiam manifestè desecat. Id quod scies, si ea sola utaris
 in uulnere, cum aqua, aut oxycrato, aut uino, pro diuersitate uidelicet corporum, uti est antè dictum. Glutinabit si-
 quidem ea similiter atque medicamenta, quæ uocant enæma. At si non noua sit, sed usui accommodata, palàm cogno-
 sces, quantum à noua superetur, siue uulneribus eam imponas, siue aqua proluens, siue oxycrato, siue uino. Nec mi-
 rum est, cum in spongia noua seruetur etiãnum ea, quam à mari accepit, facultas modicè corpora exiccandi. Atq;
 hæc quidem præstare potest. cum etiãnum seruat maris odorem. Nam temporis spatio, etiamsi nunquam usui ac-
 commodata sit; tamen & odorem maris amittit, neque æquè desiccare potest. Spongia quæ Latine, $\sigma\omega\delta\gamma\gamma\omicron\varsigma$
 30 Græcè dicitur: Arabicè, Asfengi albai, seu albar: Italicè, Spognia: Germanicè, Badfschuuam: Hispanicè, Spon-
 gia: Gallicè, Esponge.

Spongiarum
uires ex Gal.

Nomina.

Κοράλλιον. CORALLIUM.

CAP. XCVII.

CORALLIUM, quod aliqui lithodendron appellarunt, marinum esse fruticem constat, qui
 alto extractus, duratur statim atq; emergit, tanquam offuso aère protinus concrescat. Plurimum in-
 uenitur ad Syracusas, in promontorio, cui Pachyno nomen est. Laudatissimum rubens, colore an-
 therici, aut sandycis saturatæ, nec secus terenti facilè cedens, æquabili usquequaque concremento,
 rursus algæ, aut phuci marini odore, quàm ramosissimum, forma fruticis, cinnamomi æmulum.
 40 Quod autem in lapidis duritiam coit, scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Ad-
 stringit, & refrigerat mediocriter: excrementa coërcet: oculorum cicatrices abstergit: vlcerum ca-
 ua, & cicatrices explet. Contra sanguinis reiectiones magnopere efficax est: urinæ difficultati auxi-
 liatur. quin & potum ex aqua lienem absomit. Quod antipathes uocant, corallium esse arbitran-
 tur, specie tantum distans. Est autem colore nigro, arboris figura, ramosum magis. Vires supra-
 dictis habet.

CORALLIUM, quo usque adeò abundat Italia, ut ferè nulli ibi reperiantur infantuli, nullæq; puellæ, qui-
 bus non gestentur Corallij monilia aut collo, aut brachijs suspensa, quo item utuntur fœminæ in templis ad suas præ-
 ces numerandas, ex Tyrrheno, & Siculo mari extrahitur, atq; inde ad nos defertur. Cæterum etsi rubri tantum, &
 50 nigri meminerit Dioscorides; reperitur tamè quod niuei sit candoris in ijsdem pelagis, non autem ut rubrum compa-
 ctū, ponderosumq; sed leuius ac rarius, & spongiarū modo inane. Creditur hoc rubro lōgè magis refrigerare: pro-
 inde eo utuntur medici, ubi opus est maiore refrigeratione. Corallij meminit Plinius lib. XXXII. cap. II. ubi de
 eo ita scriptum reliquit. Quantum apud nos Indicis margaritis pretium est, tantum apud Indos in Corallio: nanque
 ista per suasionem gentium constant. Gignitur quidem et in rubro mari, sed nigrius. In Persico uocatur Iacc. Lauda-
 tissimum in Gallico sinu, circa Stœchadas insulas, & in Siculo, circa Heliam, & Drepanum. Nascitur et apud Gra-
 uiscas, & ante Neapolin Capaniæ, maximeq; rubens, sed molle, & ideo uilissimum Erythrīs. Forma est ei fruticis,
 color uiridis. Baccæ eius candidæ sub aqua, & molles. exemplæ confestim durantur, & rubescunt, quasi corna sa-
 tiua, specie, atq; magnitudine. Aiunt tactu protinus lapidescere, si uiuat. Itaq; occupari, euelliq; retibus, aut acri
 ferramento præcidi. hac de causa corallium uocitatum interpretantur. Probatissimū quàm maximè rubens, & quàm
 ramosissimum, nec scabrosū, aut lapideum, uel rursus inane, aut concauum. Authoritas baccarum eius non minus
 Indorum uiris quoq; pretiosa est, quàm fœminis nostris uniones Indici. Aruspices eorum, uatesq; in primis religio-
 sum

Corallii con-
sideratio.

Nomina.

Plinii lapsus.

sum id gestamen amolendis periculis arbitrantur. Itaq; & decore, & religione gaudent. Galli gladios, scuta, & aleas adornabant eo. nunc tanta penuria est uendibili merce, ut perquam raro cernatur in suo orbe. Surculi infantie adalligati, tutelam habere creduntur. hæc Plinius. Quem tamen mirari subit, quod tam facile sibi persuaserit, corallium per se baccas ferre, quasi corna sativa specie atq; magnitudine, perinde ac ceteræ arbores suos proferunt fructus. Quandoquidem, ut fatentur ij, qui corallia expiscantur, & in ijs mercaturam exercent, nullas per se baccas edunt. Baccæ enim, quæ in coralliorum monilibus cornis, ac cerasis similes uisuntur, ex ipsorum truncis torno, & lima prius parantur: mox smyridis lapidis puluere, & terra quadam, quæ è Tripoli Aphricæ adfertur, expoluntur, & lucidum leuorem contrahunt, cum ijs diutius fricantur. Ad hæc Corallia è mari circumquaque muscosa exinuntur, nec tunc ulla ex parte rubescunt, uerum inde artificibus tradita, deraso cortice rubent, & perpolita nitescunt. Nigrum Corallium, quod Dioscorides Antipathes uocari ait, primum uidi ego Neapoli eburnum colore

Corallii facultates.

referens. Corallium comitialibus commodè adalligatur, hauriendumq; præbetur. Corallium ædes (ut aiunt) à fulminum iniuria tuetur. Idem mensium abundantiam cohibet, dentes commotos firmat, desquamatas gingiuas emendat, itemq; oris ulcera sanat. Potum dysentericos iuuat, seminis profluum in uiris, nocturnasq; pollutiones, & in mulieribus albos uteri fluores reprimat. Recensetur inter ea (Aucenna teste) quæ cordi hilaritatem adferunt. Auxiliatur præterea (ut Plinius inquit) contra torminum ac uesticæ calculi mala in puluerem igne redactum, & cum aqua potum. Simili modo ex uino potum, aut si febris sit, ex aqua somnum conciliat. ignibus diu repugnat. Sed eodem medicamine sæpius potum, tradunt lienem quoque absumi. Sanguinem reijcentibus aut excreantibus medetur. Cinis eius miscetur oculorum medicamentis: spissat enim ac refrigerat, ulcera caua explet, cicatricesq; extenuat. Corallij meminisse Galenum in libris legitimis de simplicium medicamentorum facultatibus, hæcenus non reperi: tametsi libro septimo de compositione medicamentorum plura deseribat medicamenta ad incipientem phthisin, hæmopticos, & suppuratos, quæ corallium excipiunt. Quod Græci κοράλλιον, & λιθόδενδρον, Latini Corallium nominant: Mauritanii, Bassad, Mergen, Besd, siue Morgian: Itali atq; etiam Hispani, Corallo: Germani, Coraln: Galli, Coral.

Nomina.

Λίθος Φρύγιος. LAPIS PHRYGIUS.

CAP. XCVIII.

PHRYGIUS lapis, quo insectores in Phrygia utuntur, à qua nomen accepit, nascitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modicè grauis, non solida corporis compage, intercedentibus albis segmentis, ut in cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus, uiuisq; carbonibus obrutus: perflatur assiduè follibus, donec mutato colore rufescat: rursus extractus eodem uino restinguitur. Hoc iterum, & trinis uicibus faciendum: attendendum tamen ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo, ustoq; adstrictoria, expurgans: vlcibus crustas quadantenus inducit: ambustis cum cerato medetur. Lauatur, ut cadmia.

Phrygii lapidis confid.

Phrigij lapidis uires ex Galeno.

Nomina.

QUI mihi Phrygium lapidem ostenderit in Italia, hæcenus neminem inueni. quippe cum nec nostratibus medicis, nec lanarum insectoribus, ullo sit usui, ex Cappadocia ad nos deferri desijt. Plinius, cum ignorasset, Phrygium lapidem medicamentis etiãnum expeti, tingendis tantum uestibus commendauit. De huius lapidis uiribus deseruit Galenus lib. IX. simplicium medicamentorum, his uerbis. Pyritæ facultatem habere existimatur et Phrygius, quem uocant. Sed eo semper utor combusto quidem ad ulcera putrida, idq; aut ipso per se, aut ex aceto, aut æno melite, aut oxycrato: ad oculos uerò medicamentum siccum efficiens: quod multi nunc acceptum à me obtinēt. Miscentur ei & alia quepiam. Dicitur autem de ipso in opere de componendis pharmacis. Nunc satis est de generalius facultate explicuisse: ualidè enim desiccet, habens quiddã adstrictionis, simul & mordicationis. Dicitum uerò superius est, ea esse omnia optima medicamina, plurimiq; usus, quæ mistas in sese hæc duas facultates habent, nempe repercutientem, & digerentem. Λίθος Φρύγιος Græcis, Lapis Phrygius Latinis apdellatur: Italis, Pietra Phrygia.

Λίθος ἄσιος. LAPIS ASIUS.

CAP. XCIX.

ASIUS lapis assumi debet pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum ætas habens. Eius flos falsugo subflaua est, summo lapide infidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in alijs pumici simili, ad luteum uergente: admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterque adstrictoriam, & modicè erodentem. admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit. Longè ualidior flos existimatur. De cætero siccatus flos uetera ulcera, & cicatrici repugnantia sanat. excrecentia cohibet: tetra ulcera, & fungis similia, cum melle expurgat: ulcerum caua explet, & expurgat cum melle: depascentiaque cum cerato sistit. Fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis ex aceto, & uiua calce. Prodest flos ex melle phthisicis linctum. Podagrici iuantur, pedibus in folio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoque ex eo loculi, qui corpora erodunt: & luxuriantem carnem, & corporum crassitiem absumunt, cum uice nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

Asii lapidis confider.

TAMETS I in commentarijs nostris superioribus annis Italica lingua conscriptis, Asium lapidem mihi incognitum esse ingenuè confessus fuerim; legitimum tamè nuper Tridento ad me misit Martinus Guidottinus seplastarius diligens

diligens æque ac peritus : qui quidem lapis , ni fallor , nullis prorsus notis ac uiribus Dioscoridis descriptioni reclamat . Foditur in Tridentino agro quibusdam chalcantibi fodiis , quodam in monte non procul à pago , quem Leuigum nominant . Est enim hic pumicis instar leuis , fungosus , friabilis , lutei coloris intercurstantibus uenis . Hoc , quòd carnes absumat , utebatur antiquitas ad defunctorum sepulcra , ut absumptis ab eo carnibus , corpora non computrescerent : ob idq; Græci appellauerunt sarcophagum . Quod manifestè declarat Dioscorides , cum inquit , καὶ σπόδι σαρκοφάγοι γίνονται , id est , loculi defunctorum carnes absumentes ex eo fiunt . Hunc locum nullus , quod sciam , ex interpretibus ita ut nos accepit : sed omnes ad aliud respicientes uocem σπόδι puluerem uerterunt . In quo mihi planè non uidentur mentem Dioscoridis assecuti . Quam probè assecutus , nostræq; sententiæ adstipulari cognoscitur Plinius lib. xxvii. cap. xvii. ubi de lapide Aſio sarcophago ita scribit . In Aſſo Troadis lapis sarcophagus fissili uena scinditur . Corpora defunctorum condita in eo absumi constat intra quadragesimum diem , exceptis dentibus . hæc Plinius . Ceterum Asiæ lapidis historiam , & uires descripsit Galenus lib. ix. simplicium n. medicamentorum , sic inueniens . Est & alius lapis in Aſſo proueniens , quem ob id ipsum Aſſion cognominant , non durus ut petra . Siquidem color illi est , pariterq; consistentia ceu topbi , friabilis , & laxus . Innutritur ei quiddam farine tenuissimæ adsimile , qualis in pistrinorum parietibus adhærere uisitur . Appellant hoc medicamentum petra Asiæ florem . Est uerò & subtilium partium , ut sine morsu nimis molles carnes , ac fluidas eliquet . Petra uerò , in qua nascitur , tametsi uim habeat illi similem , actionis tamen uehementia inferior est . Hoc enim ea potior est flos , non tantum quòd magis colliquet , ac digeratur , & uelut sale condita seruet ; sed & quia hæc præstet absq; uehementi mordicatione . Habet & salsedinem quandam in gustu hic Asiæ petra flos : ut coniectura sit , illum nasci ex eo quòd ros ex mari in petram residens , postea à sole desiccetur . hæc Galeni uerba . Quæ quidem si paulò diligentius examinasset Fuchsius medicus aliqui nostræ ætatis celebris , non tam facillè fortasse suam protulisset sententiam libro de compositione medicamentorum : quòd scilicet Asiæ petra flos sit illa mollis , alba , & tenuissima materia , quam farine , quæ parietibus molarum inhaeret , similem exudant ueteres muri , rupes , saxaq; montium : ex qua fit quod Salnitrum uocant . Porro quòd hæc non uerè sit Asiæ lapidis flos , omnibus ijs perspicuum fiet , qui rem hanc accuratius expendent . Nam præterquam quòd ea diuersorum lapidum flos est , nullam habet cognationem cum Aſſio lapide . qui solus , Dioscoridis & Galeni testimonio , florem sui nominis gignit . Lapis , qui λίθος ασίος & ασίος Græcè , Lapis Aſſius , & Aſſius Latine uocatur : Arabice , Hager Aſos : Italicè , pietra Aſſia .

Aſſij lapidis historia, & uires ex Galeno .

Fuchsii error.

Nomina.

λίθος πυρίτης . LAPIS PYRITES . CAP. C.

30 PYRITES lapidis genus est , à quo æs conflatur . Eligi debet æris similitudine , facillè scintillas edes . Vritur sic . Melle irrigatus , molli pruna continuè flatur follibus , donec rufescat . Alij in multos carbones igni candentes , lapidem copioso melle perfusum deijciunt , & ubi ad fuluù colorem vergere cœperit , extrahunt : efflatoq; cinere , rursus madefactum cremant , donec æquabiliter assiccatus , friabilis reddatur : siquidem sæpe facies summa solum vritur . ita crematus , siccatusq; reconditur . Si eloto opus sit , lauari debet , ut cadmia . Tam crudi , quam vsti uis est excalfacere , abstergere , offusam oculis caliginem expurgare , duritias concoquere , & concoctas discutere . Resina exceptus excrescentia in carne cohibet , sed calorem quandam , & adstrictionem parit . Ita uustum nonnulli diphryges appellant .

40 LAPIDEM , quem Græci Pyriten dicunt , officinæ cum Mauritanis Marchesitam uocant . Verum quanquam uniuersi lapides , à quibus ignis chalybe excutitur , pyritæ appellari possunt ; cum tamen Marchesita appellata ceteris magis scintillet chalybe aut ferro percussa , per antonomasiam ipsa sola uocatur Pyrites , tanquam ceteris præstantior . Foditur hæc in omnium metallorum ferè fodiis , genere , & colore diuersa , plerunq; tamen (ut Plinius inquit lib. xxvii. cap. xix.) aureis scintillis , uel argenteis respersa . Gignitur , ut rei metallicæ periti tradunt , ex impuro metallorum halitu . quo fit , ut ferè semper reperitur in montium cacuminibus , ubi auri , & argenti uena , in profundo delitescit . Sterilis hæc magna ex parte , quòd (ut chymistæ existimant) ex impurissimo sulphure , alijsq; inconcoctis partibus metallorum sit conflata . quamobrem fossores in Germania , extra cauernas Pyriten tanquam inutilem proijciunt . Veruntamen quandoq; Pyriten inueniunt , qui aurum , argentum , uel æs intra se continet . Idcirco rectè prodidit Dioscorides , Pyriten lapidis esse genus , ex quo æs conflatur . Quod cum ignorasset Albertus , omnem Marchesitam inutilem esse asseruit . Pyritæ uires reddidit Galenus libro ix. simplicium medicamentorum , his uerbis . 50 Vnus eorum , qui ualidam facultatem possident , est & pyrites quem uocant . quo utimur digerenti emplastro admisto : adijcitur ei & schistos . Ab hoc medicamine , & pus seepenumero , & consistentia grumosa in spatijs intermedijs musculorum nata , per halitum digesta sunt . Ceterum ubi in usu uocantur lapides omnes admodum uehementer contusi , atq; ad leuorem redacti sint oportet , similiter atque ea , quæ in ophthalmicas facultates admiscentur . Etenim nisi pollinis instar comminuantur , ad eò ut in profundum corporum , quibus applicantur , subeant , asimiles manent istis marinis , & fluuiatilibus arenis , quæ & ipsæ communem omnium lapidum uim possident . Siquidem exiccant tumentem ex hydropo carnem , uidelicet laborante in eis excalfactis decumbente . Non tamen ad aliud quippiam eis utimur , tanquàm prædictis , ad ophthalmicas , & sistentes tum sanguinem , tum muliebri profluum facultates , præterea ad glutinanda ulcera , cicatrice claudenda , carne implenda . Nam qui ex eis acres non sunt , ad hæc omnes sunt utiles , uelut & acres , quorum posterius mentionem faciam , ad detergendum , abstergendumq; , tum detrahendum , extenuandum , digerendum , ualenterq; siccandum , & colliquandum . Qui lapis Græcis λίθος πυρίτης , Latinis lapis Pyrites nominatur : Arabibus , Hager al , siue Alrusenai : Italis & officinis , Marchesita : Germanis , Kis , & Ertz stuoſſ .

Pyrite lapidis confid.

Pyrite uires ex Galeno .

N n λίθος